

Οι Λιμενικές Παραχωρήσεις ως Εργαλεία Ανάπτυξης Λιμενικής Στρατηγικής – Η Διεθνής Εμπειρία και η Εφαρμογή στον Ελληνικό Χώρο

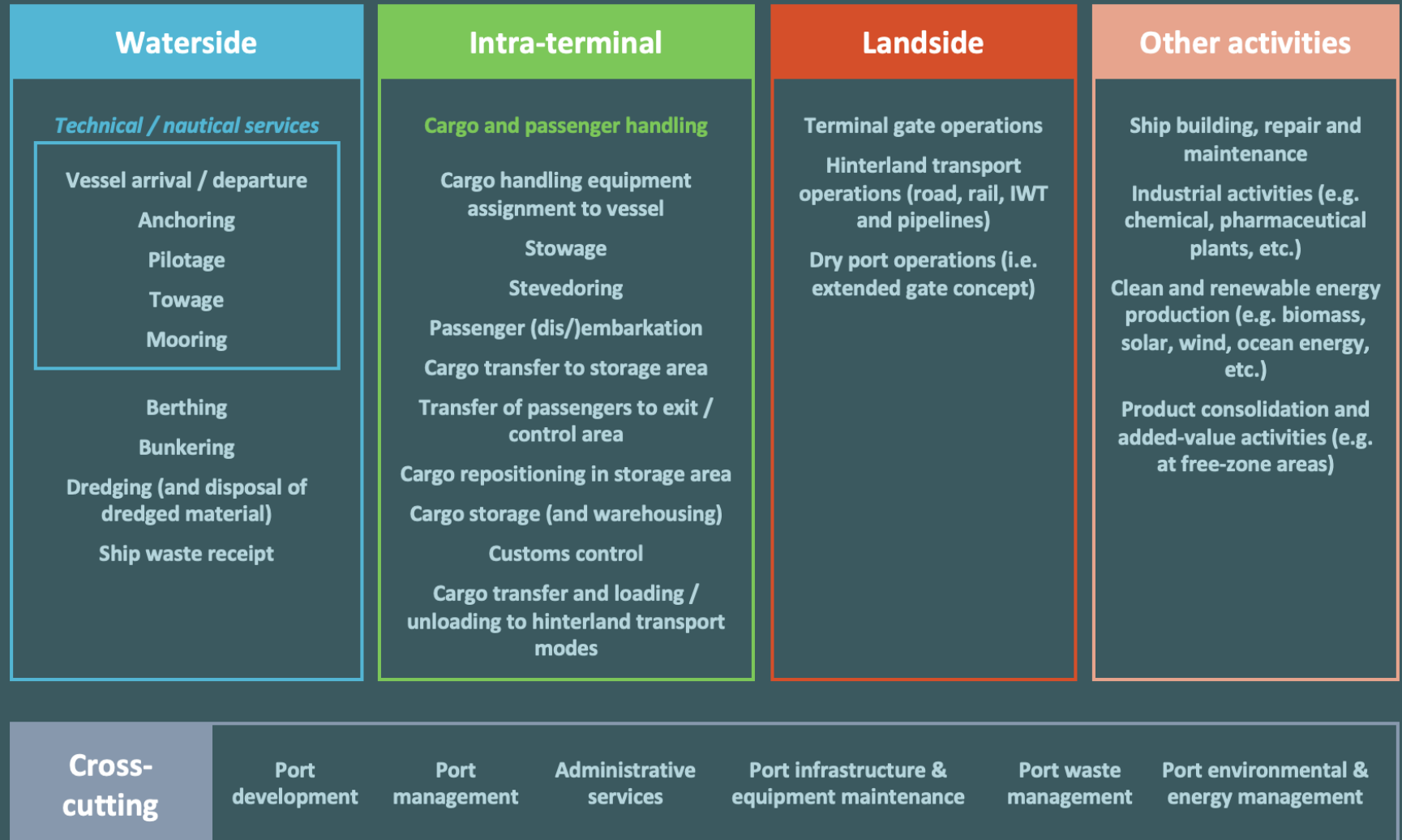
Καθ. Μαρία Μποϊλέ, Διευθύντρια Εργαστηρίου Ποσοτικής Ανάλυσης στη Ναυτιλία - ΕΠΑΝ, Τμήμα Ναυτ. Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιά
Υπεύθυνη Εργαστηρίου Θαλασσίων Μεταφορών και Λιμένων, Ινστιτούτο Βιώσιμης Κινητικότητας και Δικτύων Μεταφορών - IMET, Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης - ΕΚΕΤΑ
Ερευνητική Εταίρος, Center for Advanced Infrastructure and Transportation - CAIT, Rutgers University
Συντονίστρια Ευρωπαϊκή Τεχνολογική Πλατφόρμα Waterborne

Ημερίδα:

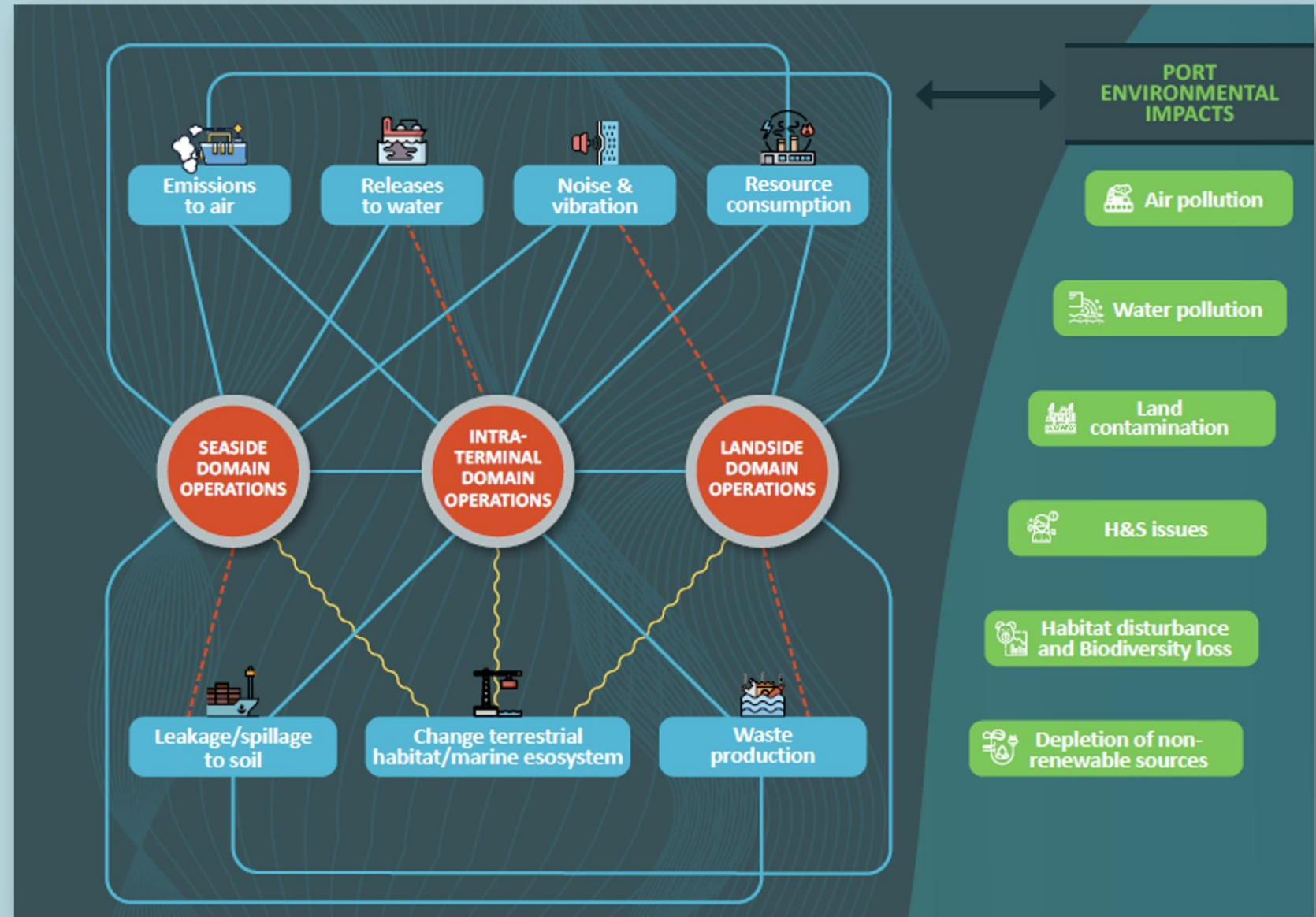
Βιώσιμες Συμβάσεις Παραχώρησης στη Λιμενική Βιομηχανία

4 Ιουνίου 2025

Περιβαλλοντικά Θέματα και Επιπτώσεις των Λιμενικών Λειτουργιών

Περιβαλλοντικά Θέματα και Επιπτώσεις των Λιμενικών Λειτουργιών

+

○

Η «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ» (GREEN DEAL) & Η ΔΕΣΜΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ «FIT FOR 55»

●

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

- Κομβική Ενωσιακή Πολιτική που προσδοκά να μετατρέψει την ΕΕ σε μια σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία με **μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050.**
- Ειδικότερα, ο στόχος για τον **τομέα των μεταφορών** είναι η συνολική μείωση των αερίων εκπομπών **κατά 90% μέχρι το έτος 2050.**

+

○

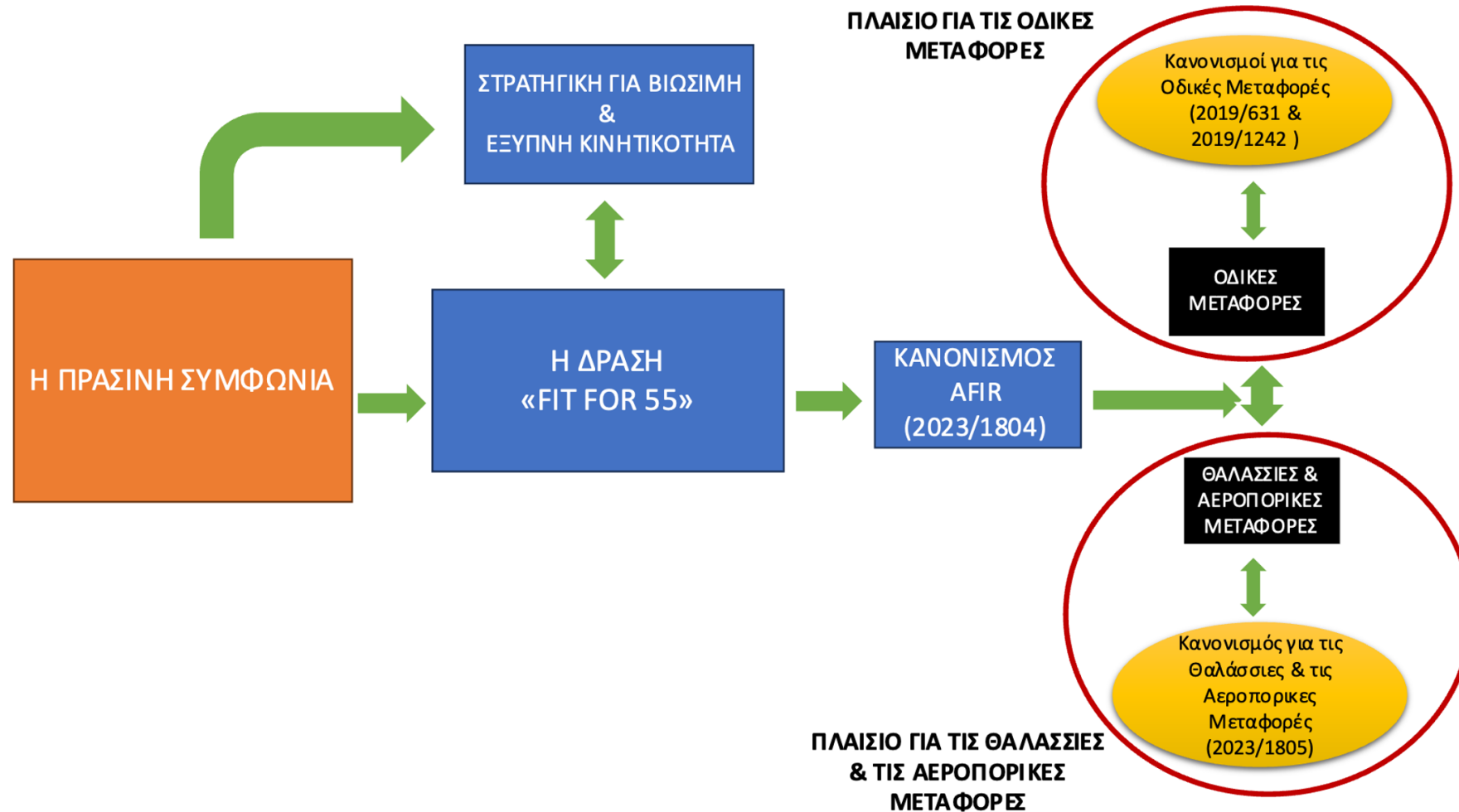
Η «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ» (GREEN DEAL) & Η ΔΕΣΜΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ «FIT FOR 55»

●

Η ΔΕΣΜΗ “FIT FOR 55”

- περιλαμβάνει το **σύνολο των νομοθετημάτων**, η **υιοθέτηση** και η **εφαρμογή** των οποίων είναι απαραίτητη για την επίτευξη του **στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55% το έτος 2030**, με βάση αναφοράς το έτος 1990
- Βασικό στοιχείο της «**φιλοσοφίας**» της **Δέσμης** είναι η **εξασφάλιση συνεργειών μεταξύ των νομοθετημάτων**, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθεί, κατά το δυνατόν, ο κίνδυνος μη εφαρμογής τους και υπέρβασης των χρονικών προθεσμιών, με βάση και την **αρνητική εμπειρία αντίστοιχων προγενέστερων νομοθετημάτων**, με δεδομένες και τις **ιδιαίτερα ανελαστικές προθεσμίες** που επελέγησαν
- **Υιοθέτηση Κανονισμών** σε αντικατάσταση προγενέστερων Οδηγιών: ο Κανονισμός 2023/1804/ΕΕ (Alternative Fuel Infrastructure Regulation - για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων) αντικατέστησε την Οδηγία 2014/94/ΕΕ & ο Κανονισμός 2023/1805/ΕΕ (FuelEU Maritime - για τη χρήση ανανεώσιμων καυσίμων και καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στις θαλάσσιες μεταφορές) αντικατέστησε την Οδηγία 2009/16/ΕΕ)

Ο Οδικός Χάρτης της Εφαρμογής της Πράσινης Συμφωνίας στις Μεταφορές & οι σχετικοί Κανονισμοί

Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2023/1804/ΕΕ (Alternative Fuel Infrastructure Regulation)

- Όλοι οι τρόποι μεταφοράς θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε μία ενιαία νομική πράξη στην οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα διαφορετικά εναλλακτικά καύσιμα
- Η χρήση εναλλακτικών καυσίμων είναι, στην παρούσα φάση, σχετικά περιορισμένη στις πλωτές (θαλάσσιες και ποτάμιες μεταφορές) και δεν αναμένεται τα σχετικά καύσιμα να είναι έτοιμα πριν το έτος 2030, άρα επικέντρωση στις εγκαταστάσεις από ξηράς παροχής ηλεκτρικής ενέργειας (ΗΤΑΞ- OPS)
- Υποχρεωτικοί στόχοι για θαλάσσιους λιμένες του Κεντρικού (core) και Εκτεταμένου (comprehensive) ΔΕΔ-Μ
- Καθιστά υπεύθυνα τα Κ-Μ για την ανάπτυξη των υποδομών αυτών (διαφορετικά συστήματα διοίκησης λιμένων)
- Προτεραιότητα ηλεκτροδότησης συγκεκριμένων τύπων πλοίων, δηλ. επιβατηγών και πλοίων μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων (Ε/Κ), αλλά και διάκριση σε σχέση με τον ετήσιο αριθμό προσεγγίσεων πλοίων, έτσι ώστε να αποφεύγονται αναξιοποίητες υποδομές (Πλοία > 5000 GT & ελάχιστος αριθμός προσεγγίσεων ετησίως ανά κατηγορία πλοίου) με χρονικό ορίζοντα το 2030. Υποχρέωση κάλυψης τουλάχιστον του 90% των προσεγγίσεων.
- Εξαιρέσεις για τις νησιωτικές λιμενικές υποδομές
- Μέχρι το 2025 θα πρέπει να έχει αναπτυχθεί επαρκής αριθμός σημείων ανεφοδιασμού με υγροποιημένο μεθάνιο στους θαλάσσιους λιμένες του Κεντρικού (Core) δικτύου ΔΕΔ-Μ. Τα Κ-Μ υποδεικνύουν τους σχετικούς λιμένες που θα διαθέτουν την υποδομή αυτή.

Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2023/1805/ΕΕ (FuelEU Maritime) & Η ΣΥΝΕΡΓΙΣΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ 2023/1804/ΕΕ

- **Ρητή υποχρέωση χρήσης ηλεκτρικής τροφοδότησης από ξηράς** (ΗΤΑΞ) ή τεχνολογίας μηδενικών εκπομπών σε λιμένες που υπάγονται στη δικαιοδοσία Κ-Μ (Άρθρ. 1)
 - **Πρόσθετες απαιτήσεις μηδενικών εκπομπών** για την ενέργεια που χρησιμοποιείται κατά τον ελλιμενισμό, ευθέως συνδεόμενες με τη χρήση ΗΤΑΞ (Άρθρ. 6)
 - Από το 2025, τα εμπορικά πλοία >5000 GT που προσεγγίζουν ευρωπαϊκά λιμάνια θα προμηθεύονται και θα λειτουργούν με **καύσιμα λιγότερο εντατικά σε άνθρακα**, ενώ από το 2030 επιβάλλεται η **παροχή ενέργειας από την ξηρά** για όλες τις ενεργειακές ανάγκες κατά τη διάρκεια ελλιμενισμού, για ορισμένα πλοία
 - Περιπτώσεις **εξαιρέσεων** (πχ παραμονή σε λιμένα λιγότερο από 2 ώρες)
- (Διατάξεις του Κανονισμού που αφορούν την υποχρέωση χρήσης ΗΤΑΞ - OPS)**

Προσεγγίσεις Προστασίας του Περιβάλλοντος και το Περιεχόμενο των Συμβάσεων Λιμενικών Παραχωρήσεων

Η αυξανόμενη σημασία της περιβαλλοντικής προστασίας έχει οδηγήσει στην ενσωμάτωση «**πράσινων όρων**» στις ΣΠ. Οι όροι αυτοί προβλέπουν:

- **Συμβατικές υποχρεώσεις** των παραχωρησιούχων για περιβαλλοντικά μέτρα κατά τις δραστηριότητες ή τα έργα ανάπτυξης
- **Υποχρέωση εγκατάστασης εξοπλισμού παρακολούθησης** περιβαλλοντικών παραμέτρων και συμμόρφωσης με καθορισμένα όρια
- **Σύνδεση των ΣΠ με την περιβαλλοντική νομοθεσία** (εθνική, ευρωπαϊκή) και τους όρους αδειοδότησης

Προσεγγίσεις Προστασίας του Περιβάλλοντος και το Περιεχόμενο των Συμβάσεων Λιμενικών Παραχωρήσεων

Οι πράσινοι όροι εφαρμόζονται με δύο τρόπους:

- **Παθητικά**, με κυρώσεις για μη συμμόρφωση σε συμβατικές υποχρεώσεις και επιβολή προστίμων
- **Ενεργητικά**, με επιβράβευση για υιοθέτηση καλών πρακτικών και μη υποχρεωτικών επενδύσεων (π.χ. με παράταση ΣΠ, μείωση ανταλλάγματος παραχώρησης)

Πρόσφατες μελέτες προτείνουν:

Ευνοϊκή αξιολόγηση συμμετεχόντων σε διαγωνισμούς που δεσμεύονται για ηλεκτροκίνηση εξοπλισμού, ή **υποχρεωτικού κριτηρίου** αξιολόγησης των διαγωνιζομένων της δέσμευσης χρήσης τέτοιου εξοπλισμού

Επιβραβεύσεις για παραχωρησιούχους που επενδύουν σε τέτοιες πρακτικές σε υφιστάμενες ΣΠ

Ιδιαίτερη σημασία έχει και η εξασφάλιση «**αλυσίδας συνδεδεμένων καλών πρακτικών**» (green practice chaining strategies) που, ενδεχομένως, προϋποθέτει την ανάληψη αμοιβαίων υποχρεώσεων – δεσμεύσεων εκ μέρους των δύο συμβαλλομένων μερών στη ΣΠ

Προσεγγίσεις Προστασίας του Περιβάλλοντος και το Περιεχόμενο των Συμβάσεων Λιμενικών Παραχωρήσεων

- Η πιο νομικά ασφαλής προσέγγιση είναι η **ενσωμάτωση πράσινων υποχρεώσεων** στα κριτήρια επιλογής των διαγωνισμών, ή συμπερίληψη **κριτηρίων που συνδέονται με την αξιολόγηση** των συμμετεχόντων στη ΔΔ, εξασφαλίζοντας τις αρχές της διαφάνειας και του ανταγωνισμού.
- Η **παροχή οικονομικών κινήτρων** (πχ. μείωση του ανταλλάγματος παραχώρησης) στον παραχωρησιούχο που ήδη έχει επιλεγεί μπορεί να θεωρηθεί **επιλεκτική οικονομική ενίσχυση**, εγείροντας ζητήματα ανταγωνισμού.
- Η **δραστική μείωση του ανταλλάγματος** της παραχώρησης μπορεί να θεωρηθεί **ουσιώδους αλλαγή των όρων της παραχώρησης**, οδηγώντας σε απαίτηση για νέα διαγωνιστική διαδικασία από άλλους ενδιαφερόμενους

Προσεγγίσεις Προστασίας του Περιβάλλοντος και το Περιεχόμενο των Συμβάσεων Λιμενικών Παραχωρήσεων

- Το **Δημόσιο** (ως Αναθέτουσα Αρχή ή στα πλαίσια ενός άλλου Αναθέτοντος Φορέα που ελέγχεται από αυτό) **μπορεί να μεταβιβάσει** ενωσιακές ή εθνικές περιβαλλοντικές υποχρεώσεις στους παραχωρησιούχους μέσω νέων ή ανανεούμενων ΣΠ (π.χ. παροχή ηλεκτρικής ενέργειας από ξηράς έως το 2029 βάσει του Κανονισμού 2023/1804/ΕΕ)
- Η υποχρέωση των Κ-Μ με βάση τον Κανονισμό 2023/1804/ΕΕ για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων μπορεί να **μεταφερθεί στους λιμενικούς διαχειριστές** – παραχωρησιούχους στα πλαίσια είτε σύναψης νέων ΣΠ, είτε ανανέωσης υφιστάμενων ΣΠ η διάρκεια των οποίων αναμένεται να ολοκληρωθεί πριν από την καταληκτική ημερομηνία συμμόρφωσης με την υποχρέωση που προβλέπεται από την προαναφερόμενη διάταξη.

- Πρωτοβουλία, με ολοκληρωμένο χαρακτήρα, που βασίζεται σε προηγούμενες μεμονωμένες προσπάθειες δύο GTO για την **ηλεκτροκίνηση συγκεκριμένου εξοπλισμού σε επιλεγμένους τερματικούς σταθμούς**. DP World Antwerp, σε **συνεργασία** με την Αρχή του Λιμένα της Αμβέρσας και σύμφωνα με τους πράσινους στόχους του λιμένα και τις συμβάσεις παραχώρησης, αντικαθιστά συστηματικά από το 2018 τον στόλο των straddle carrier με υβριδικό (ηλεκτροκίνητο) εξοπλισμό, με την απαιτούμενη ενέργεια να καλύπτεται εξολοκλήρου από **τοπικά παραγόμενες πράσινες πηγές ενέργειας** (δηλ. ανεμογεννήτριες και τοπικά αγορασμένη πράσινη ηλεκτρική ενέργεια – δημιουργώντας έτσι και **ανάντη επίδραση** στην εφοδιαστική αλυσίδα ενέργειας).
- Ενσωμάτωση περιβαλλοντικής απόδοσης στις συμβάσεις παραχώρησης μέσω της **χρήσης ενός «δείκτη βιωσιμότητας»** (sustainability scorecard). Το σύστημα αυτό αξιολογεί τους διαχειριστές τερματικών σταθμών βάσει παραμέτρων όπως η κατανάλωση ενέργειας, οι εκπομπές και οι περιβαλλοντικές πιστοποιήσεις, και συνδέει την απόδοση αυτή με την ανανέωση των παραχωρήσεων και την πρόσβαση σε νέα γη.

Οικονομική στήριξη για την **κάλυψη μέρους του κόστους** εγκατάστασης συστημάτων ηλεκτροδότησης από ξηράς (OPS)

Αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως ο Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF) και η Διευκόλυνση για Υποδομές Εναλλακτικών Καυσίμων (AFIF), καθώς και εθνικές πηγές χρηματοδότησης.

Μέχρι σήμερα, τα συστήματα OPS εγκαθίστανται και λειτουργούν κυρίως από τις λιμενικές αρχές. Αλλαγή στο νομικό περιβάλλον επιτρέπει την εξέταση και άλλων επιλογών (για παράδειγμα, **παροχή της υπηρεσίας μέσω σύμβασης παραχώρησης** σε τρίτο μέρος ή μέσω **συνεργασίας με ναυτιλιακές εταιρείες**). Ως εκ τούτου, το μοντέλο παροχής OPS ενδέχεται να διαφέρει από λιμάνι σε λιμάνι.

Εφαρμογή στον Ελληνικό χώρο

+

•

○

Περιβαλλοντικοί όροι και προϋποθέσεις - σχεδόν αποκλειστικά στην **έγκριση περιβαλλοντικών όρων** (λειτουργία υφιστάμενων εγκαταστάσεων, και κατασκευή νέων λιμενικών υποδομών)

Μεταφορά περιβαλλοντικών όρων στο περιεχόμενο των συμβάσεων παραχώρησης - ο παραχωρησιούχος δε θα καλείται μόνο όπως μέχρι σήμερα να ανταποκριθεί στις προϋποθέσεις και να εκτελέσει τους όρους μια Διοικητικής Πράξης, αλλά θα δεσμεύεται συμβατικά για την υλοποίηση τους.

Ουσιαστική **τομή στην υιοθέτηση «πράσινων»** πρακτικών

Υιοθέτηση περιβαλλοντικών υποχρεώσεων στις ΣΠ - **προσοχή στην περιγραφή και την υιοθέτησή τους αλλά και τις συνέπειες τους** (ποινικές ρήτρες, κλπ) δεδομένων των επιπτώσεων που μπορεί αυτές να έχουν για τους συμβαλλόμενους.

Συμπεράσματα

+

•

○

- Μέσα από τις συμβάσεις, βάζοντας συγκεκριμένους κομβικούς όρους, **διαμορφώνονται προϋποθέσεις υλοποίησης μιας λιμενικής στρατηγικής.**
- Στοιχείο της λιμενικής στρατηγικής η απανθρακοποίηση.
- Περιβαλλοντικοί όροι στις ΣΠ μπορούν και άμεσα και έμμεσα να καθορίζουν αυτή τη στρατηγική

Ευχαριστώ

Καθ. Μαρία Μποϊλέ
boile@unipi.gr

